

WYDARZENIA

6. Forum Bałtyckiego Dziedzictwa Kulturowego

Niemcy i Szwecja były organizatorami 6. Forum Bałtyckiego Dziedzictwa Kulturowego, które odbyło się w dniach 28–30 września w Kilonii. Forum, zatytułowane „From Postwar to Postmodern – 20th Century Built Cultural Heritage”, skupiło się przede wszystkim na zabytkach architektury w II poł. XX wieku. Wśród ok. 100 uczestników konferencji znalazło się dwoje reprezentantów NMM, pracujących w międzynarodowych grupach roboczych. Kierownik Działu Badań Podwodnych Iwona Pomian wraz z Grupą Roboczą ds. Podwodnego Dziedzictwa Kulturowego zaprezentowała wystawę posterową na temat ochrony bałtyckich wraków. Natomiast Grupa Robocza ds. Nadmorskiego Dziedzictwa Kulturowego, w której pracach uczestniczy dr Robert Domżał, kierownik Działu Historii Budownictwa Okrętowego, pokazała film z podróży wokół Morza Bałtyckiego statku „Gamle Oksøy”, promującego dziedzictwo Bałtyku, ponadto zaś przygotowała katalog podsumowujący dotychczasowe przedsięwzięcia Grupy.

Publikacja przygotowana przez Grupę Roboczą ds. Nadmorskiego Dziedzictwa Kulturowego. Projekt graficzny – Paweł Makowski

Spotkanie Europejskiej Sieci Muzeów Rzecznych w Duisburgu

W dniach 5–8 października w Muzeum Niemieckich Dróg Wodnych w Duisburgu odbyło się kolejne spotkanie przedstawicieli Europejskiej Sieci Muzeów Rzecznych. Z inicjatywą stworzenia tej sieci wyszedł w 2013 r. dyrektor NMM dr inż. Jerzy Litwin. Dotychczas spotkania odbyły się w Gdańsku (2014 r.) i w Lauenburgu (2015 r.). Każde kolejne gromadzi coraz większą liczbę uczestników. Na spotkaniu w Duisburgu obecni byli reprezentanci 17 muzeów i 2 stowarzyszeń z 10 krajów (Austria, Belgia, Czechy, Francja, Holandia, Litwa, Łotwa, Niemcy, Polska, Serbia). W jego trakcie o swoich placówkach i działaniach opowiadali przedstawiciele tych instytucji, którzy nie uczestniczyli w poprzednich spotkaniach. Oprócz prezentacji instytucji przedstawiono również tematy związane z obecnym i przyszłym funkcjonowaniem sieci: wybrane programy UE, które możemy wykorzystać w naszej działalności (Ewa Świeczkowska, NMM), analizę kwestionariuszy rozslanych do muzeów europejskich (Jadwiga Klim, NMM), oraz możliwości stworzenia wspólnej bazy danych. W ożywionej dyskusji moderowanej przez dr. Bernharda Webera, dyrektora Muzeum w Duisburgu oraz dr. inż. Jerzego Litwina, dyrektora

NMM, podkreślono wagę bezpośrednich kontaktów między muzeami rzeczynymi (wśród których dużo jest instytucji małych i średnich, funkcjonujących dotąd w pewnej izolacji) oraz wyznaczono kierunki działania na przyszłość: wymiana wiedzy i doświadczeń (np. poprzez seminarium poświęcone konserwacji), wymiana zabytków, organizacja wspólnej wystawy, stworzenie bazy danych i katalogu europejskich muzeów rzecznych oraz zabytkowych statków śródlądowych. Uczestnicy spotkania mieli ponadto okazję zwiedzić m.in. port w Duisburgu – największy śródlądowy port kontenerowy w Europie oraz Muzeum rodziny Haniel, przedsiębiorców i armatorów związanych z Zagłębiem Ruhry od XVIII w.

Wystąpienie dyrektora NMM dra Jerzego Litwina, wprowadzające w tematykę spotkania. Fot. Jadwiga Klim

2017 – Rok Rzeki Wisły

19 października w Toruniu, w 550. rocznicę podpisania II pokoju toruńskiego, odbyła się ogólnopolska inauguracja Roku Rzeki Wisły 2017. Pierwszym punktem bardzo bogatego i zróżnicowanego programu uroczystości była konferencja naukowa, zatytułowana „Wisła – wczoraj, dziś i jutro”, zorganizowana w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Wśród prezentowanych referatów dominowały kwestie historyczne: potencjał Wisły na przestrzeni wieków, historia regulacji, rozwój miast nadwiślańskich, Wisła w dziejach Torunia. Przedstawiciel Ministerstwa Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej przedstawił ponadto plany rządu związane z modernizacją polskich dróg wodnych i rozwojem żeglugi. Po konferencji miała miejsce sesja inauguracyjna w toruńskim Dworze Artusa. Zgromadziła licznych gości: posłów i senatorów, samorządowców, prezydentów i burmistrzów miast

Ogólnopolska inauguracja Roku Rzeki Wisły 2017 w toruńskim Dworze Artusa. Fot. Jadwiga Klim

z województwa kujawsko-pomorskiego, pomorskiego, warmińsko-mazurskiego i małopolskiego, pracowników urzędów związanych z gospodarką wodną i żeglugą śródlądową, naukowców i muzealników, członków organizacji społecznych i turystycznych, wodniaków oraz flisaków z Polski i z Francji. Flisacy przyплыли do Torunia na łodziach wzorowanych na tradycyjnych jednostkach wiślanych. Sesję rozpoczęto od odczytania tekstu sejmowej uchwały w sprawie ogłoszenia roku 2017 Rokiem Rzeki Wisły oraz prezentacji kartki okolicznościowej wydanej przez Poczta Polską specjalnie z tej okazji. Przemówienia wygłosili: Michał Zaleski – prezydent Torunia, Sławomir Kopyś – członek Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego, dr Bruno Plater – Wielki Mistrz Zakonu Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego i Robert Jankowski – prezes Społecznego Komitetu Obchodów Roku Rzeki Wisły 2017. Marcin Karasiński z Kujawsko-Dobrzyńskiej Organizacji Turystycznej zaprezentował wszystkie ważniejsze programy i projekty realizowane w ramach obchodów – między innymi koordynowany przez NMM projekt „Muzea Szlaku Wisły”. Sesję zakończył wykład prof. Romana Czai, zatytułowany „II pokój toruński, jego rola i wpływ na rozwój żeglugi wiślanej”.

Wydana przez Poczta Polską karta okolicznościowa

Po południu uroczystości przeniosły się nad Wisłę i – mimo niesprzyjającej pogody – zgromadziły rzeszę zaciekawionych torunian. Po regatach wioślarskich ósemek o Puchar Prezydenta Miasta Torunia rozpoczęła się efektowna inscenizacja przedstawiająca bitwę na Wiśle, zaprzysiężenie II pokoju toruńskiego i symboliczne otwarcie wolnego flisu. Publiczność żywo reagowała na odgłosy walki i z dużym zainteresowaniem oglądała historyczne widowisko. Ukoronowaniem tego intensywnego dnia było otwarcie w Ratuszu Staromiejskim, siedzibie Muzeum Okręgowego w Toruniu, wyjątkowej wystawy czasowej zatytułowanej „550. rocznica zawarcia II pokoju toruńskiego”. Podczas wernisza przemawiał m.in. prezydent Torunia i wielki mistrz zakonu krzyżackiego. Na wystawie – prawdopodobnie po raz pierwszy w historii – pokazano oryginał (należący do strony

Inszenizacja nad Wisłą przedstawiająca scenę zaprzysiężenia II pokoju toruńskiego przez króla polskiego i wielkiego mistrza krzyżackiego przed legatem papieskim. Fot. Jadwiga Klim

krzyżackiej) II pokoju toruńskiego, wypożyczony z Archiwum Głównego Akt Dawnych. Narrację historyczną poprowadzono od momentu powstania Związku Pruskiego (1440 r.); uzupełniono ją liczną ikonografią miast pomorskich i dokumentami.

Program inauguracji RRW2017 był bogaty i zgromadził przedstawicieli różnych środowisk, których połączył wspólny mianownik – Wisła. Wśród ich wypowiedzi – i tych oficjalnych, i kulturalowych – dominowały dwa tony: radość i nadzieja, że po tylu latach zaniedbań i wyłącznie teoretycznych rozważań sytuacja zaczyna się zmieniać i Wisłą zajmiemy się w końcu na poważnie.

15. ISBSA – w Marsylii

Rok temu gościliśmy w NMM naukowców specjalizujących się w archeologii łodzi i statków, a już rozpoczęły się narady dotyczące programu kolejnego sympozjum, przygotowywanego na 2018 rok przez Centre Camille Jullian z siedzibą w Aix-en-Provence we Francji. Komitet Sterujący ISBSA, którego członkiem jest dyrektor NMM dr Jerzy Litwin, spotkał się w Marsylii, gdzie w Muzeum Cywilizacji Europejskiej i Śródziemnomorskiej odbędzie się główna część obrad 15. ISBSA (jedna z sesji będzie miała miejsce w Musée Départemental Arles Antique w Arles). Członkowie Komitetu poproszeni zostali przy okazji wizyty o wygłoszenie wykładów dla studentów archeologii na Uniwersytecie Prowansji. Nergis Günsenin przedstawiła odkrycia wraków statków bizantyjskich w Yenikapı (k. Istambułu), André Van Holk – znaleziska wraków u wybrzeży Holandii, a Jerzy Litwin omówił najciekawsze stanowiska archeologii podwodnej w Polsce.

Europejskie Dni Dziedzictwa

17 września edukatorzy NMM zaprosili rodziny z dziećmi do naszego tczewskiego obiektu – Centrum Konserwacji Wraków Statków w Tczewie, na festyn archeologiczny zorganizowany z okazji Europejskich Dni Dziedzictwa. Uczestnicy sprawdzili, co kryje się w ziemi i w wodzie, czy pod wodą można rysować, a także dowiedzieli się, w jaki sposób można oczyścić zabytkową monetę, a w jaki – stare drewno. Mali odkrywcy nauczyli się też tworzenia dokumentacji z archeologicznych badań podwodnych. Prześledzili wszystkie etapy podróży zabytków – od stanowiska archeologicznego, przez prace dokumentacyjne, do działań konserwatorskich. Za zebrane podczas festynu żetony dzieci otrzymywały pamiątkowe gadżety.

Jedno ze stanowisk przygotowanych z okazji Europejskich Dni Dziedzictwa w Centrum Konserwacji Wraków Statków w Tczewie. Fot. Patryk Herdzik

Dni Seniora

We wszystkich oddziałach NMM obchodziliśmy 24 i 25 września Dni Seniora. Z tej okazji zaoferowaliśmy wstęp za 1 zł, a ponadto możliwość zwiedzania z oprowadzaniem: w Tczewie Centrum Konserwacji Wraków Statków, a w Żurawiu pod hasłem „Tu bije serce Gdańska”, prezentujące historię i znaczenie Żurawia dla Gdańska i Polski.

Warsztaty BEST

29 września zespół Działu Konserwacji Muzealiów NMM przeprowadził warsztaty naukowe w Centrum Konserwacji Wraków Statków w Tczewie. Warsztaty odbyły się w ramach Jesiennego Kursu Naukowego 2016, organizowanego przez Stowarzyszenie BEST. Ich uczestnikami byli zagraniczni studenci z ponad 15 europejskich krajów oraz studenci Politechniki Gdańskiej. Część warsztatowa została poświęcona zagadnieniom ochrony zabytków wydobytych ze środowiska mokrego, wpisując się w tematykę kursu związaną ze zjawiskiem korozji i możliwościami przeciwdziałania jej. W dzisiejszych czasach praca konserwatorów wymaga nie tylko wiedzy chemicznej, ale także znajomości zjawisk fizycznych. Zastosowanie różnorodnych metod chemicznych umożliwia rozwiązywanie problemów w codziennej pracy konserwatora. W trakcie części praktycznej studenci mieli możliwość zapoznać się z podstawowymi zasadami działania nowoczesnej aparatury, zakupionej w ramach projektu *Centrum Konserwacji Wraków Statków wraz z Magazynem Studyjnym w Tczewie*. Podczas zajęć konserwatorzy z NMM przybliżyli uczestnikom kursu zasadę działania oraz zastosowanie metod spektroskopowych w konserwacji zabytków ze środowiska mokrego. W drugiej części zajęć edukatorzy NMM zaprezentowali uczestnikom kursu wystawy w Muzeum Wisły w Tczewie oraz Magazyn Studyjny w CKWS. Warsztaty poprowadziła dr inż. Katarzyna Schaefer, zastępca kierownika Działu Konserwacji Muzealiów NMM, na co dzień zajmująca się badaniami naukowymi, w trakcie których wykorzystuje specjalistyczną wiedzę z zakresu technologii zabezpieczeń przeciwkorozyjnych, zdobytą podczas studiów na kierunku Technologia Chemiczna na Politechnice Gdańskiej.

NOWE EKSPONATY

„Burza w porcie” w Galerii Morskiej

Kolekcja polskiego malarstwa marynistycznego NMM wzbogaciła się o obraz „Burza w porcie” pędzla Mela Mutera – obok Olgi Boznańskiej zaliczanej do najwybitniejszych przedstawicielek sztuki polskiej we Francji. Obraz pochodzi z lat 20. XX wieku i prezentuje widok na niewielki port podczas nadciągającej burzy. Kadłuby i ożaglowanie łodzi przedstawione są niezwykle realistycznie i pozwalają z dużą dozą prawdopodobieństwa zlokalizować przedstawiony na obrazie port na południu Francji. Napis na odwrocie zdradza, że chodzi o miejscowość Grau du Roi między Marsylią a Montpellier. Nabyte dzięki dofinansowaniu ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego dzieło zostanie wyekspozowane w Galerii Morskiej.

Mela Muter (wł. Maria Melania Mutermilch, 1876–1967) uczyła się malarstwa w Szkole Rysunku i Malarstwa dla Kobiet Miłosa Kotarbińskiego w Warszawie, a potem Académie Colarossi i Académie de la Grande Chaumière w Paryżu, nie uzyskując jednak formalnego dyplomu i uważała się za samouka. Debiutowała w 1902 r. na dorocznym Salonie paryskim, którego odtąd była stałą uczestniczką. Wystawiała w Barcelonie, Kolonii, Nowym Jorku, a także w Krakowie, Warszawie i Lwowie. Działała w Kole Polskim Artystyczno-Literackim i w Towarzystwie Artystów Polskich. Początkowo pozostawała pod wpływem symbolizmu, by później ulec fascynacji dokonaniami szkoły Pont-Aven. Inspirację czerpała również z fowizmu i ekspresjonizmu, a pośrednio z kubizmu. Lata 20. i 30. XX wieku uchodzą za najlepsze w jej dorobku. Wytworzyła indywidualny styl, dla którego znamieną jest farba o konsystencji gęstej pasty, nakładana drobnymi, ale zdecydowanymi pociągnięciami pędzla oraz charakterystyczny zgaszony koloryt. Niewielkie plamy koloru nakładane precyzyjnie i swobodnie tworzą migotliwą, żywą tkankę malarską, co w połączeniu z wyrazistą fakturą daje niezwykle ekspresyjny i dekoracyjny efekt. Dorobek artystki liczy ponad tysiąc prac. Znaleźć w nim można obrazy olejne na podobrazii z płótna, sklejk i tektury, akwarele, rysunki i szkice węglem i ołówkiem. Twórczość artystki oscylowała wokół tematyki pejzażowej i rodzajowej.

Wśród pejzaży znajdują się liczne widoki niewielkich portów południa Francji, które odwiedzała wielokrotnie w latach dwudziestych, malowała także wybrzeża Bretanii i Katalonii. Do tej pory nie mieliśmy jej prac w zbiorach Muzeum, a jest to malarzka, która chętnie i często podejmowała tematy morskie.

Mela Muter (1876-1967), „Burza w porcie”, lata 1920., sklejka, olej, 50 x 61 cm, nr inw.: NMM/SM/3967, zakup dofinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Fot. Bernadeta Galus

EDUKACJA

Plener malarski na Ołowiance

17 września zainaugurowany został kolejny cykl warsztatów edukacyjnych: „Lubię poniedziałki” – zajęcia plastyczne dla osób w wieku 60+. Seniorzy uczestniczyli w plenerze malarskim na nabrzeżu Ołowianki obok siedziby głównej NMM, zachęcając zwiedzających do zapisywania się na te i inne zajęcia warsztatowe prowadzone przez edukatorów Muzeum w oddziałach gdańskich i tczewskich.

Zuraw i Długie Pobrzeże stały się tematem pierwszego w nowym cyklu pleneru malarskiego. Fot. Barbara Wojczuk-Krystek

Nowy Program dla Rodzin

W roku szkolnym 2016/2017 Program dla Rodzin ma nową formułę. Planowane są cztery spotkania-wycieczki. Podczas tych wędrowek rodziny zapoznają się z historią różnych miejscowości, w których znajdują się oddziały NMM. Opowieściom towarzyszyć będą elementy gry miejskiej.

9 października odbył się pierwszy spacer, zatytułowany „Ciekawostki Złotej Drogi”. Uczestnicy wędrowali uliczkami Głównego Miasta. Dowiedzieli się między innymi, kto traci głowę na ścianie Katowni i czy Złota Brama ma złote myśli. Odkryli także, kto straszy w domu przy ul. Długiej, co wisiało na wieży ratuszowej i jaki dziwny zwyczaj łączy Neptuna ze słynnej fontanny z Dylem Sowizdrzałem.

„Kurs poza horyzont” w naszych oddziałach

We wrześniu uczestnicy adresowanego do uczniów Zespołu Szkół Specjalnych nr 17 w Gdyni projektu „Kurs poza horyzont”, dofinansowanego z Programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Kultura Dostępna”, uczestniczyli w zajęciach w dwóch naszych oddziałach. Na statku-muzeum „Dar Pomorza” zapoznali się z elementami życia kadetów Szkoły Morskiej na dawnym żaglowcu. W Muzeum Rybołówstwa w Helu natomiast poznali pracę dawnych rybaków oraz życie codzienne dawnych Kaszubów, usłyszeli też legendy Kaszub i Pomorza i nauczyli się alfabetu kaszubskiego.

W październiku zajęcia odbywają się w Tczewie – w Muzeum Wisły i Centrum Konserwacji Wraków Statków. Uczniowie poznają tu dawną żeglugę wiślaną i pracę flisaków, a podczas zajęć „Fizyka na wesoło – ta niezwykła woda!” sprawdzają własności fizyczne wody, wykonując proste doświadczenia naukowe.

Zajęcia realizowane w ramach projektu „Kurs poza horyzont” na statku-muzeum „Dar Pomorza” w Gdyni (fot. Przemysław Węgrzyn) i w Muzeum Rybołówstwa w Helu (fot. Wojciech Joński)

Warsztaty dla nauczycieli w CKWS

22 października odbyły się warsztaty edukacyjne dla nauczycieli w Centrum Konserwacji Wraków Statków w Tczewie. Program warsztatów obejmował m.in. prezentację oferty edukacyjnej NMM, zapoznanie się z teorią Davida Kolba na temat różnych metod uczenia się oraz wybrane lekcje pokazowe. W zajęciach uczestniczyli głównie nauczyciele ze szkół tczewskich, rozwiązując testy i wykonując doświadczenia z zakresu konserwacji. Wszyscy zgodnie uznali, że propozycje edukacyjne są bardzo ciekawe i nie tylko przyprowadzą swoich uczniów na lekcje muzealne, ale także zachęca do tego kolegów.

Nauczyciele przy stanowisku archeologicznym. Fot. Patryk Herdzik

NASI PRZYJACIELE

W 220-lecie kłajpedzkiej latarni

Latarnia morska w Kłajpedzie obchodzi w bieżącym roku 220-lecie swojej aktywności dla bezpieczeństwa żeglugi. W końcowych dniach września Litewskie Muzeum Morskie w Kłajpedzie zorganizowało konferencję poświęconą jej historii, symbolice i funkcji. W obchodach uczestniczył Zarząd Towarzystwa Przyjaciół NMM. Przygotowano referat autorstwa Apoloniusza Łysejki pt. „Rola Towarzystwa w ochronie dziedzictwa morskiego na przykładzie latarni morskiej Rozewie II”. Litewskiemu Muzeum Morskiemu przekazano grafikę autorstwa członkini naszego Towarzystwa, Anny Śrubo, przedstawiającą latarnię Rozewie I. Ponadto uhonorowano organizatorów odznaką TP NMM, najnowszym wydawnictwem – książką „Ponowne narodziny latarni morskiej Rozewie II” i plakatem tejże latarni.

Wiceprezes TP NMM Apoloniusz Łysejko prezentuje grafikę przekazaną Litewskiemu Muzeum Morskiemu. Fot. ze zbiorów TP NMM

ŻYCZENIA

Nowy wójt gminy Sztutowo

24 października zaprzysiężono na Wójta Gminy Sztutowo pana Jakuba Farinade. Wybrany został głosami mieszkańców gminy w pierwszej turze przedterminowych wyborów. Zastąpił na tym stanowisku zmarłego nagle Stanisława Kochanowskiego, którego długoletniej, przyjaznej współpracy zawdzięczamy rozwój naszego oddziału w Kątach Rybackich – Muzeum Zalewu Wiślanego. Nowemu wójtowi życzymy spokojnej, efektywnej pracy i mamy nadzieję na kontynuację harmonijnych działań na rzecz wspólnych celów.